

Programmabegroting 2018

Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta

13 april 2017

Inhoudsopgave

1. Bestuurlijke samenvatting	2
2. Uitgangspunten	5
3. Programmaplan	6
3.1 Programma 1: Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	6
3.2 Programma 2: Ontwikkeling	12
3.3 Algemene dekkingsmiddelen	18
3.4 Overzicht Overhead	20
4. Paragrafen	23
4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	23
4.2 Onderhoud kapitaalgoederen	28
4.3 Financiering	30
4.4 Grondbeleid	31
4.5 Bedrijfsvoering	33
5 Financiële begroting	34
6 Bijlagen	43

1. Bestuurlijke samenvatting

Op het moment van het opstellen van deze programmabegroting (najaar 2016) is nog onduidelijk of het Schap in het programmajaar nog operationeel zal zijn. Per 1 januari 2018 zal in ieder geval de provincie Zuid-Holland geen deel meer uit maken van de gemeenschappelijke regeling. De provincie Zeeland heeft eenzelfde besluit genomen. In het Schapsbestuur zitten dan alleen de gemeenten. Naast deze ontwikkeling speelt de intentie dat het Schap in 2017 afstand heeft gedaan van de erfpachtrechten in de Grevelingen.

Inhoud begroting 2018

Zoals gezegd bestaat er voor 2018 onduidelijkheid over het voortbestaan van het Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta. De bij het schap behorende gebieden Grevelingen en Haringvliet vergen de nodige aandacht in beheer maar ook nog in ontwikkeling. Dit betekent dat er voor 2018 weer een begroting wordt opgesteld waarbij eventueel benodigde middelen voor beheer en onderhoud geborgd zijn. Ook lopen er diverse gebiedsontwikkelingen en programma's die in 2018 nog niet afgerond zijn.

Lopende programma's

Zicht op Grevelingen 2

Medio 2016 is het programma Zicht op Grevelingen 2 vastgesteld. Dit programma geeft uitvoering aan de zogenaamde "Groene Impuls". In 2017/2018 zullen een aantal vogeleilanden voor broedvogels worden aangebracht in de Grevelingen.

Ook de onderwaterkwaliteit is een zorg. Op het moment van schrijven is er nog geen duidelijkheid over de Rijksstructuurvisie. Dit betekent dat er nog geen zicht is op het terugbrengen van (beperkt) getij in de Grevelingen. Door deze situatie dient de onderwaterkwaliteit gemonitord te worden. Ook in 2018 zal dit het geval zijn. Ook al komt er duidelijkheid over het terugbrengen van getij, dan zal dit ook in 2018 nog niet zijn geëffectueerd.

Onderdeel van ZOG 2 is ook de vismigratie. In samenwerking met het Waterschap wordt bezien of het mogelijk is om meerdere passages te maken voor de trekvissen.

Zicht op Haringvliet

Gebiedsontwikkelingen.

In 2016 zijn voor een drietal locaties in het Haringvliet ontwikkelplannen opgesteld. Dit betreft de gebieden Quackstrand, Hellegat en Expo. In de gebieden Quackstrand en Expo is het Schap betrokken bij de recreatieve ontwikkeling van de gebieden. Het Schap heeft hier geen grondpositie. In het gebied Hellegat heeft het Schap wel een grondpositie. De gronden zijn namelijk in erfpacht van Staatsbosbeheer. In 2018 zal het Schap betrokken zijn bij de verdere doorontwikkeling van dit gebied.

Inspiratiecentrum

Het Inspiratiecentrum is een belangrijk toeristisch-recreatief gebouw in de Grevelingen. Eind 2016 is de samenwerking met de exploitant beëindigd en is op zoek gegaan naar een nieuwe exploitant. De exploitatie van het bezoekersdeel vergt voortdurend de aandacht om dit onderdeel aantrekkelijk en uitdagend te maken voor de toeristen.

Brouwerseiland

Als alles naar verwachting verloopt zal in 2018 Brouwerseiland grotendeels gerealiseerd worden. Dit betekent dat het Schap in 2017/2018 voorzieningen zal moeten verplaatsen zoals o.a. de parkeervoorzieningen. Aandacht gaat ook uit naar het verplaatsen van de steigers op een alternatieve locatie.

Bestuurlijke aangelegenheden

Zoals aangegeven heeft het bestuur de intentie uitgesproken om per 1 januari 2018 daadwerkelijk te komen tot het afstand doen van de rechten van erfpacht van de gronden in de Grevelingen. Ook zullen op die datum naar verwachting de provincies Zuid-Holland en de provincie Zeeland uit het Schap zijn getreden. Een belangrijke stap voor het Schap is het besluit om ook per 1 januari 2018 afstand te doen van de erfpachtrechten in de Grevelingen. Staatsbosbeheer wordt dan volledig eigenaar van de gebieden in de Grevelingen. Op moment van het schrijven van deze bestuurlijke samenvatting is formeel de intentie nog niet uitgesproken. Als de gronden daadwerkelijk worden overgedragen dan heeft dit verstrekkende gevolgen voor de onderhavige begroting.

Gelet op bovenstaande ontwikkelingen zal in 2017 nader onderzoek worden gedaan naar een nieuwe samenwerkingsvorm tussen gemeenten en Staatsbosbeheer om uitvoering te geven aan de ontwikkelingen op het gebied van recreatie en natuur. Daarbij is het niet ondenkbaar dat per bekken zal worden gekozen voor een verschillende uitvoeringsmodaliteit.

Ontwikkelingen

Landschapstafel

Voor het gebied Haringvliet is een zogenaamde Landschapstafel ingericht. Deze tafel heeft een belangrijke functie bij de ontwikkelingen in het Haringvliet. Het gaat hierbij met name om de besteding van de zogenaamde Droomfondsmiddelen. Het Schap is hierbij nauw betrokken.

Rijksstructuurvisie

Het Rijk heeft al een aantal jaren het voornemen om beperkt getij terug te brengen in de Grevelingen met het doel dat de waterkwaliteit in de diepere delen van de Grevelingen verbetert. In 2016 is hiertoe al de Flakkeese spuisluis aangelegd. Hiermee is een start gemaakt met de verbetering van de waterkwaliteit van het Grevelingenmeer. Het wachten is nog op een definitief besluit van het Rijk om een doorlaat te maken in de Brouwersdam. Als dit het geval is zal dit ook gevolgen hebben voor de gebieden die door het Schap in beheer zijn. Als er een besluit valt, dan zal dit voor het jaar 2018 nog geen financiële consequenties hebben.

Wijziging in verslaggeving met ingang van 2018

De verslaggevingsvoorschriften voor gemeenten en provincies zijn met ingang van 2017 gewijzigd. Voor gemeenschappelijke regelingen gelden deze wijzigingen vanaf 2018. Voor het schap leidt dit in hoofdlijn tot de volgende aanpassingen:

- Overhead wordt niet meer onder de afzonderlijke beleidsprogramma's verantwoord, maar wordt voortaan centraal in een apart overzicht opgenomen.
- Investerings met maatschappelijk nut moeten voortaan worden geactiveerd. In de praktijk gaat het hier om de uitgaven op kredieten (projecten). Voorheen werden deze uitgaven rechtstreeks binnen de programma's (exploitatie) verantwoord. Voortaan zullen de uitgaven moeten worden geactiveerd. Vervolgens zal hier op worden afgeschreven. De afschrijvingslasten worden wel binnen de programma's (exploitatie) verantwoord.

Hieronder wordt in meer detail toegelicht wat de veranderingen betekenen voor de opzet van de begroting.

- Het voormalige programma 1 (was Bestuurlijke Aangelegenheden) is voortaan het nieuwe Overzicht Overhead. Dit overzicht is opgenomen in paragraaf 3.4. Hieronder vallen de producten Bestuursondersteuning, Financiën en Juridische Zaken (voor zover betrekking hebbend op het taakveld overhead). Voor de bepaling van de overhead is aangesloten bij de taakvelden zoals beschreven in het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).
- De voormalige programma's 2 (Beheer, onderhoud en exploitatiegebieden) en 3 (Ontwikkeling) zijn programma 1 respectievelijk 2 geworden.
- In de bijlage is een nieuw overzicht van de programma's, producten en de voorgeschreven taakvelden opgenomen.

Zoals aangegeven worden investeringen met maatschappelijk nut vanaf 2018 verplicht geactiveerd. Op deze investeringen wordt jaarlijks afgeschreven. Voorgesteld wordt om een reserve in te stellen ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten.

Financiële samenvatting

Voor 2018 ligt er een sluitende begroting met een deelnemersbijdrage van € 724.280. Zoals besloten in het AB van 18 juni 2015 is de deelnemersbijdrage bij de deelnemers van het voormalig schap Grevelingen met 5 % gedaald. Voor een nadere specificatie van de lasten en baten wordt verwezen naar de diverse programma's. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de meerjarenraming en de vermogenspositie.

2. Uitgangspunten

Met ingang van 1 januari 2015 is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) gewijzigd. Deze wetsaanpassing heeft onder meer gevolgen voor de indieningstermijn van de programmabegroting. In de praktijk betekent dit dat de programmabegroting half april voorafgaand aan het betreffende begrotingsjaar gereed moet zijn.

Het uitgangspunt voor de programmabegroting 2018 is het bestaande en aanvaarde beleid, zoals vastgelegd in de programmabegroting 2017, de Najaarsrapportage 2016 en de besluiten van het Algemeen Bestuur tot 1 maart 2017. De opbrengsten uit huren, pachten, e.d. worden conform de actuele contracten bijgesteld en ook worden eventuele nieuwe (externe) ontwikkelingen (bij bestaand beleid) meegenomen. Bij het opstellen van de voorliggende begroting 2018 waren de uitkomsten van de Jaarstukken 2016 nog niet bekend. De structurele effecten die voortkomen uit de jaarrekening 2016 zullen worden verwerkt in een begrotingswijziging 2017 en in de eerste begrotingswijziging 2018.

Voor de prijsstijging op de ramingen voor 2018 is een indexatie van 0,1% toegepast, overeenkomstig het indexeringspercentage van de Kring van gemeentesecretarissen. Deze indexering wordt toegepast op alle lasten, met uitzondering van belastingen, verzekeringen, rentelasten en afschrijvingen. De indexering wordt in principe niet toegepast op de baten (voorzichtigheidsbeginsel). Voor de meerjarenraming 2019 tot en met 2021 is geen indexering toegepast.

De begroting 2018 en de meerjarenraming 2019-2021 moeten, conform de uitgangspunten in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), structureel en reëel in evenwicht zijn. Dit houdt in dat structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten. Als dit niet het geval zou zijn, zou de kans groot zijn dat er op termijn een begrotingstekort ontstaat. De nadere uitwerking is opgenomen in de financiële begroting (zie hoofdstuk 5).

Vanaf 2017 wordt de dienstverlening niet meer afgenomen van G.Z-H, maar van Staatsbosbeheer. In de voorliggende begroting 2018 is de dienstverlening van Staatsbosbeheer opgenomen overeenkomstig de dienstverleningsbedragen uit de begroting 2017.

De Provincie Zuid-Holland heeft besloten om per 1 januari 2018 uit het Schap te treden. Door het sluiten van een financieringsovereenkomst met de provincie Zuid-Holland (voor de periode 2017-2021) blijft de provinciale bijdrage gelijk. Derhalve is in deze begroting 2018 er van uitgegaan dat de middelen vanuit de provincie Zuid-Holland voor het recreatieschap beschikbaar blijven. Deze bijdrage PZH 2018 is niet meer zichtbaar onder de deelnemersbijdragen maar opgenomen als subsidiebijdrage.

3. Programmaplan

Het programmaplan is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- *Programma 1 Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden*
- *Programma 2 Ontwikkeling*
- *Algemene dekkingsmiddelen*
- *Overzicht Overheadkosten*

In dit hoofdstuk wordt per programma een toelichting gegeven op de ambities, de voorgestelde aanpak om deze ambities te realiseren en wat de kosten hiervoor zijn.

3.1 Programma 1: Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden

Ambitie: Wat willen we bereiken?

De natuur- en recreatiegebieden vallend binnen de gemeenschappelijke regeling worden onderhouden conform het principe 'schoon, heel en veilig' voor een optimaal gebruik door de bezoekers. Onder het beheer van de gebieden vallen tevens diverse exploitaties, die bijdragen aan de recreatieve kwaliteit.

De netto-opbrengsten in de gebieden zijn optimaal.

Passend bij de ambitie van het bestuur om een duurzaam sluitende meerjarenbegroting te ontwikkelen, zijn de oplossingsrichtingen uit de in 2015 vastgestelde Herijking Meerjarenbegroting Grevelingen, verwerkt in deze programmabegroting. Door in te groeien in de onderhoudsbudgetten en door implementatie van het Terrein Beheer Model (TBM) in het gebiedsdeel Haringvliet (besloten in 2016), kan het beheer steeds verder worden omgebogen van risico- en budgetgestuurd onderhoud, naar planmatig en duurzaam beheer. Verder worden ontwikkeling en beheer integraal aangepakt door aan te sluiten bij de programma's ZOG2 en ZOH (zie programma 3: Ontwikkeling)

Aanpak: Wat gaan we daarvoor doen?

Het beheer, onderhoud en de exploitatie van de gebieden wordt gerealiseerd door middel van de volgende producten:

1. Gebiedsbeheer
2. Economisch beheer
3. Regelgeving en handhaving
4. Communicatie

Ad.1 Gebiedsbeheer

Het product gebiedsbeheer betreft het doen onderhouden van de natuur- en recreatiegebieden en de daarbij behorende beheertaken. De basis voor de reguliere onderhoudswerkzaamheden is beschreven in het zogenaamde 'terreinbeheermodel' (TBM). Dit model is opgebouwd uit doeltypen met specifieke recreatieve doelen en maatregelen gerelateerd aan marktconforme normprijzen per doeltipe. Continue evaluatie van de onderhoudswerkzaamheden draagt bij aan het voortdurend actualiseren van het terreinbeheermodel en het beheersbaar houden van zowel de te treffen onderhoudsmaatregelen als de kosten.

Ten behoeve van de werkzaamheden voor het groot onderhoud wordt gebruik gemaakt van een jaarlijks geactualiseerde meerjarenonderhoudsprognose. Hiermee worden voorzieningen getroffen voor toekomstig groot onderhoud. Met behulp van het uitvoeren van diverse inspecties, wordt de staat van het beoogde groot onderhoud getoetst. De bevindingen uit deze voortdurende evaluatie worden verwerkt alvorens de werkzaamheden worden uitgevoerd.

Het product gebiedsbeheer bestaat verder uit:

- inventariseren en selecteren partijen die in staat zijn om (een deel van het) natuur-en recreatieschap te onderhouden;
- maken van afspraken met partijen

In 2015 zijn de resultaten van de herijking van de meerjarenbegroting 2015-2019 vastgesteld. Eén van de onderdelen van de herijking betreft het vanaf 2016 stapsgewijs ingroeien in een hoger budget voor regulier onderhoud in het gebiedsdeel Grevelingen. Dit leidt ertoe dat dit gebiedsdeel vanaf 2017 planmatig en duurzaam beheerd kan worden.

Voor het gebiedsdeel Haringvliet heeft het bestuur in 2016 besloten TBM in te voeren met een aantal aanpassingen van de huidige inrichting (extensiveren) of het selectief meenemen van vervangingen. Ook dit gebiedsdeel kan vanaf 2017 planmatig en duurzaam beheerd worden.

Ad.2 Economisch beheer

De taken die binnen economisch beheer worden uitgevoerd zijn:

- Beheer grondposities
- Beheer exploitaties

Beheer grondposities

Het beheer van grondposities betreft het actief beheer van de grondpositie (gronden en opstallen binnen het werkingsgebied), zodanig dat dit bijdraagt aan de lange termijn strategie van het natuur- en recreatieschap. Het resultaat hiervan is dat voldaan wordt aan de rechten en plichten die het bezit van grond met zich meebrengt. Hieronder valt ook het afstoten van posities die geen recreatief belang dienen, alsmede het verwerven van gronden die van belang kunnen zijn voor toekomstige ontwikkelingen van het natuur- en recreatieschap.

Bepalend voor de inzet op dit programmaonderdeel is de uitkomst van de discussie met Staatsbosbeheer over het al dan niet beëindigen van de erfpachtpositie in de gehele Grevelingen. Naar verwachting zijn hierover in 2017 bindende afspraken gemaakt..

Beheer exploitaties

Het beheer van exploitaties heeft betrekking op het aangaan van overeenkomsten met derden gericht op de exploitatie en/of het gebruik van schapsgronden en -opstallen (passend binnen de huidige ambities van het natuur- en recreatieschap), alsmede het actief administratief, financieel, juridisch en relationeel beheren van deze overeenkomsten.

Het resultaat is het vastleggen en actief beheren van privaatrechtelijke afspraken, waarbij een optimale netto-opbrengst wordt nagestreefd. Er wordt ingezet op tijdige indexering en gebruikmaking van de contractuele herzieningsmomenten. Naar verwachting is in 2017 een nieuwe invulling van het Inspiratiecentrum Grevelingen gevonden.

Ad.3 Regelgeving en handhaving

Regelgeving en handhaving bestaat uit de volgende onderdelen:

- Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen
- Toezicht en handhaving

Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen

De natuur- en recreatiegebieden kunnen gebruikt worden voor het recreëren door individuen en door groepen. Voor beide vormen van gebruik geldt dat niet alles altijd mag en kan. Wanneer een gebruiker of organisatie een bepaalde activiteit wil uitvoeren binnen het natuur- en recreatieschap, vraagt hij hiervoor een vergunning, ontheffing of toestemming aan bij G.Z-H. Dit komt voort uit het oogpunt van de doelstellingen van de gemeenschappelijke regeling en de openbare orde en veiligheid. G.Z-H verleent vergunningen en ontheffingen uitsluitend als er een vastgestelde verordening van kracht is voor het schap. Toestemmingen worden vanuit de eigenstandige privaatrechtelijke bevoegdheid van het schap zelf gegeven.

Toezicht en handhaving

Toezicht en handhaving bestaan uit de onderdelen gastheerschap, daadwerkelijke handhaving en de regierol bij samenwerking. De invulling van de drie onderdelen leidt tot een compleet palet van activiteiten op de doelstelling 'schoon, heel en veilig' in een gebied. Dit palet (vertaalt in het toezichts- en handhavingsbeleid) wordt ingevuld op basis van de aard en het gebruik van het gebied.

Basisuitgangspunten voor de inzet van toezicht en handhaving zijn, de veiligheid van de gebruikers van de gebieden zo goed mogelijk waarborgen en de eigendommen van het schap heel houden. Indien de keuze wordt gemaakt om geen financiering beschikbaar te stellen voor het gehele palet, vindt primair inzet op daadwerkelijke handhaving plaats. Hiermee wordt prioriteit gegeven aan de veiligheid van de recreant en worden andere zaken alleen aangepakt als de beschikbare middelen niet volledig aan handhaving besteed moeten worden.

Aandachtspunten

- Visserij: regelmatige controles op variërende tijdstippen om de randverschijnselen van het sportvissen, zoals illegaal kamperen en achterlaten (slacht)afval bij het illegaal krabvissen als mede ook de overtredingen Visserijwet tegen te gaan.
- Loslopende honden op ligweides en strandjes
- Afvaldumpingen
- Illegaal kamperen door eigenaren van campers
- Kitesurfers op oneigenlijke locaties
- Te hard varen
- Betreden natura 2000-gebieden
- Duikers in verboden zones

Ad.4 Communicatie

Het bestuur wordt gefaciliteerd in het vertalen van haar ambities naar het publiek en het op een positieve wijze beïnvloeden van de publieke opinie. Daarnaast wordt de promotie van de recreatiegebieden verzorgd, zodat de bekendheid wordt vergroot en het bezoek aan de gebieden wordt gestimuleerd. Hiervoor zal een mix aan communicatiekanalen – en middelen worden

ingezet. Om het budget voor communicatie zo efficiënt en effectief mogelijk in te zetten, wordt de methodiek van de Leefstijlen voor Dagrecreatie gebruikt in het benaderen van de doelgroepen.

De communicatieactiviteiten zullen onder het motto 'Rust én actie' worden uitgevoerd, waarbij de nadruk ligt in het benadrukken van de natuurlijke kwaliteit van de recreatiegebieden. Bij het realiseren van communicatiemiddelen zal steeds meer gebruik worden gemaakt van de huisstijl van Staatsbosbeheer.

Financiën: Wat gaat het kosten?

Programma 1. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018
Lasten			
Gebiedsbeheer	2.945.699	2.832.350	2.925.600
Economisch beheer	564.844	274.600	274.800
Regelgeving & handhaving	150.300	151.500	151.700
Communicatie	97.116	96.700	96.800
Totaal lasten	3.757.959	3.355.150	3.448.900
Baten			
Gebiedsbeheer	2.023.808	1.599.100	1.600.500
Economisch beheer	318.245	916.350	917.200
Regelgeving & handhaving	-	-	-
Communicatie	-	-	-
Totaal baten	2.342.053	2.515.450	2.517.700
Saldo gewone bedrijfsvoering	1.415.906-	839.700-	931.200-
Diverse lasten en baten			
Diverse lasten	211	-	-
Diverse baten	301	-	-
Saldo diverse lasten en baten	90	-	-
Kredieten			
Lasten kredieten	17.730	-	-
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-
Saldo kredieten	17.730-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	1.433.545-	839.700-	931.200-
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			
Toevoeging reserves	4.662	-	845.649
Onttrekking reserves	1.117.270	874.835	1.732.986
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.112.608	874.835	887.337
Resultaat	320.937-	35.135	43.863-

De resultaten van de herijking meerjarenbegroting Grevelingen zijn in bovenstaande tabel verwerkt.

De lasten van de post gebiedsbeheer wijken voor 2018 € 93.000 af ten opzichte van de begroting 2017. Eén van de onderdelen van de herijking betreft het vanaf 2016 stapsgewijs ingroeien in een hoger budget voor regulier onderhoud in het gebiedsdeel Grevelingen. Dit leidt ertoe dat dit

gebiedsdeel vanaf 2017 planmatig en duurzaam beheerd kan worden. Tevens heeft het bestuur in 2016 besloten voor het gebiedsdeel Haringvliet TBM in te voeren. De combinatie van deze ontwikkelingen leidt tot een hogere last bij gebiedsbeheer van € 93.000.

De erfpachtbaten bij het schap "De Grevelingen" zijn vanaf de begroting 2017, dus ook in 2018, integraal opgenomen onder de baten van economisch beheer. Er is bij het opstellen van de begroting 2018 van uitgegaan dat het recreatieschap "De Grevelingen" in 2018 is geliquideerd.

De toevoeging aan de reserves van € 845.649 betreft de reserve Afschrijvingen. Zoals in de bestuurlijke samenvatting aangegeven dienen investeringen met maatschappelijk nut voortaan geactiveerd te worden. In 2018 betreft het een totaalbedrag van € 845.649 (zie ook de toelichting in programma 2). Op de geactiveerde kredieten (projecten) zal vervolgens jaarlijks worden afgeschreven. De afschrijvingslasten worden wel binnen de programma's (exploitatie) verantwoord. In 2018 zijn er nog geen afschrijvingslasten begroot omdat afschrijving start in het jaar nadat het krediet volledig is afgerond. Voorgesteld wordt om een bestemmingsreserve Afschrijvingslasten in te stellen ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten. De afschrijvingslasten starten vanaf 2019. De reserve wordt in 2018 volledig gevoed met de uitgaven in 2018, zodat er in de reserve precies genoeg geld zit om de afschrijvingslasten in de hele periode (waarin wordt afgeschreven) te dekken.

Tegenover de toevoeging van € 845.649 aan de reserve Afschrijvingen staan onttrekkingen aan de reserves ZOH, ZOG II en compensatie windenergie, in totaal voor hetzelfde bedrag (zie ook de toelichting in programma 2).

Daarnaast zijn er in 2018 nog andere onttrekkingen aan reserves. Dit betreft de begrote onttrekkingen aan de reserve Quackstrand, de reserve afkoopsom Rijk, de reserve afschrijvingen ZOG-projecten en de Algemene Reserve inzake het Groot Onderhoud Haringvliet.

In de baten van gebiedsbeheer zijn de SNL-gelden verwerkt. Dit betreft een totaalbedrag van € 1.225.000; de bijdrage van de provincie Zeeland bedraagt € 417.000 en de bijdrage van de provincie Zuid-Holland bedraagt € 808.000. Deze bedragen worden ingezet als dekking voor de uitgaven van Regulier Onderhoud en Groot Onderhoud. Zie voor een specificatie de volgende tabel.

Periode	Ontvangen SNL-subsidie (jaarlijks)	Kosten vast (natuur-) onderhoud door SBB (jaarlijks)	Kosten groot onderhoud (jaarlijks)	Kosten Handhaving en toezicht (jaarlijks)	Overige kosten terreinbeheer (jaarlijks)
2006 - 2011	€ 1.140.452	€ 618.000 tot € 620.000	€ 411.000 tot € 556.500	€ 64.000 tot € 67.000	€ 224.000 tot € 236.000
2012	€ 963.948	€ 621.000	€ 860.000	€ 68.000	€ 225.000
2013 - heden	€ 1.225.000	€ 622.000 tot € 628.000	€ 811.800 tot € 1.045.500	€ 69.000	€ 224.000 tot € 294.500

Kosten natuurbeheer ten opzichte van de totale beheerkosten

- SBB voert (als beheerder) reguliere (natuur)onderhoudswerkzaamheden uit;
- SBB verzorgt (als dienstverlener) de handhaving van milieu- en natuurregelgeving;
- Jaarlijks wordt 'gespaard' voor groot en variabel onderhoud aan de natuur- en recreatieve voorzieningen, zoals de baggerwerkzaamheden en het periodieke herstel van natuurlijke oeverbeschermingen. Tenminste 25% hiervan heeft betrekking op het (variabel) natuurbeheer;
- SBB verzorgt (als dienstverlener) het beheer en assetmanagement in het gebied. Tenminste 25% van deze inzet heeft betrekking op natuurgebieden;
- De werkelijke uitgaven voor natuurbeheer kunnen per jaar verschillen van de begrote kosten bijvoorbeeld als gevolg van marktwerking (lagere aanbestedingskosten) en jaarlijkse fluctuaties in de werkzaamheden(slechte zomers hebben doorgaans invloed op het uit te voeren werkzaamheden);

Kredieten

Geen.

3.2 Programma 2: Ontwikkeling

Ambitie: Wat willen we bereiken?

Het bestuur zal in 2018 advies krijgen over de implementatie van mogelijke nieuwe ontwikkelingen die passen binnen de doelstelling van de gemeenschappelijke regeling en die een recreatieve meerwaarde opleveren of de natuurwaarde versterken. Daarbij zal nauwe afstemming zijn met de planvorming en ontwikkeling in het kader van de uitvoering RGV/getijdencentrale in de Brouwersdam

De programma's Zicht op Grevelingen 2 (Groene Impuls) en Zicht op Haringvliet (m.n. de gebiedsontwikkelingen) worden voltooid en zullen leiden tot concrete resultaten in het gebied.

Aanpak: Wat gaan we daarvoor doen?

Het bestuur wordt geadviseerd over in te nemen standpunten ten aanzien van initiatieven die de doelstelling van het schap raken. Daarbij wordt geanticipeerd op de nieuwe governance structuur die in 2019 zal ingaan. Dat wil zeggen dat er een opgave ligt om dossiers op een goede manier over te dragen aan beheerder, dan wel aan het bevoegd gezag.

Planvorming en gebiedsontwikkeling

Het schap biedt een gemeenschappelijk kader voor de gewenste ontwikkeling in het werkingsgebied Grevelingen en Haringvliet. Ontwikkelingen gaan in overleg met de betrokkenen stakeholders (o.a. in de NRAC).

Kader en ontwikkelingen sluiten aan op de ambitie van het bestuur, de vraag van de recreant (leefstijlen) en het aanbod (positionering van het specifieke gebied). Daarbij worden de voorbereidende en uitvoerende werkzaamheden gedaan die noodzakelijk zijn om (een deel) van het gebied te (her)ontwikkelen conform de ambitie van het bestuur. Daarbij wordt samen met de omgeving van het schap ingespeeld op actuele trends en veranderingen in beleid, besturing en beheer.

Op basis van de ambities en de bestuursvoorstellen (in voorbereiding) zijn de volgende ontwikkelingen in 2018 beoogd:

- Realisatie van de herstart van het IC Grevelingen;
- Realisatie en (proces)begeleiding compenserende maatregelen Brouwerseiland (o.a. loswal en ligplaatsen recreatievaart);
- Mogelijk: opstellen ontwikkelagenda Grevelingen 2019-2024;
- Mogelijk: opstellen ontwikkelagenda Haringvliet 2019-2024;
- Realisatie en voltooiing van de projecten binnen de Groene Impuls als onderdeel van het natuurontwikkelprogramma voor de Grevelingen (ZOG2);
- Participatie in Europees programma Life IP;
- Mogelijk: bijdrage leveren aan nieuw besturingsmodel voor Grevelingen en Haringvliet;
- Mogelijk: implementatie Rijksstructuurvisie VGZ/getijdencentrale Brouwersdam;
- Aanbieden van een integraal netwerk van veerdiensten op het Haringvliet (ZOH);
- Realisatie en voltooiing van de gebiedsontwikkeling Quackstrand (ZOH);
- Realisatie en voltooiing van de gebiedsontwikkeling strand Hellegat (ZOH);
- Opstellen beheervisie Expostrand Stellendam (ZOH);
- Eindafrekening van de Gebiedsontwikkeling Slikken van Flakee (ZOG2);
- Eindafrekening project Drempel Brouwershaven/natuurontwikkeling 'Dwars in de Weg'

Vanwege de voltooiing van de gebiedsprogramma's ZOG2 en ZOH zal worden nagedacht over het vervolg na 2017.

Marketing en productontwikkeling

De marketing is gericht zich op de regionale positionering en profilering van de natuur- en recreatiegebieden in de Zuidwestelijke Delta. Deze zal worden overgedragen aan daarvoor meest geëigende instantie(s). Zoals het er nu naar uitziet, zal het beheer na 2018 per bekken afzonderlijk zijn georganiseerd.

Financiën: Wat gaat het kosten?

Programma 2. Ontwikkeling	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018
Lasten			
Planvorming & gebiedsontwikkeling	134.500	135.300	135.400
Marketing & productontwikkeling	16.300	16.400	16.400
Totaal lasten	150.800	151.700	151.800
Baten			
Planvorming & gebiedsontwikkeling		-	-
Marketing & productontwikkeling		-	-
Totaal baten	-	-	-
Saldo gewone bedrijfsvoering	150.800-	151.700-	151.800-
Diverse lasten en baten			
Diverse lasten		-	-
Diverse baten		-	-
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-
Kredieten			
Lasten kredieten	1.181.608	1.050.056	-
Baten kredieten (bijdragen derden)	294.981	-	-
Saldo kredieten	886.627-	1.050.056-	-
Totaal saldo van baten en lasten	1.037.427-	1.201.756-	151.800-
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			
Toevoeging reserves	722.600	673.750	165.000
Onttrekking reserves	1.226.627	1.390.056	-
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	504.027	716.306	165.000-
Resultaat	533.400-	485.450-	316.800-

Toelichting:

De toevoeging reserves betreft de begrote toevoeging aan de investeringsreserve.

Kredieten

Naam krediet Haringvliet	Sluitdatum	Totaal krediet	Realisatie t/m 2016	Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose t/m 2018	% lasten t.o.v. totaal krediet
Zicht op Haringvliet e.o.	2017	50.505	8.586	-	-	8.586	17%
- Dekking bijdragen derden		35.505	8.586	-	-	8.586	
- Dekking uit Algemene Reserve HV		15.000	-	-	-	-	
Zicht op Haringvliet	2017	713.191	301.981	176.636	235.649	714.266	100%
- Dekking uit reserve ZOH		551.591	245.290	157.376	150.000	552.666	
- Dekking uit reserve compensatie windenergie		111.600	25.951	-	85.649	111.600	
- Dekking bijdragen derden		50.000	30.740	19.260	-	50.000	
bijdragen derden ZOH Vaarverb. Historische		20.000	740	19.260	-	20.000	
bijdragen derden ZOH Vaarverb. Knooppunten		30.000	30.000	-	-	30.000	
ZOH Algemeen		53.624	42.612	14.000	-	56.612	
ZOH Verdienpotentieel		48.500	1.575	46.925	-	48.500	
ZOH Vaarverb. Pontjes		61.000	41.450	16.000	20.000	77.450	
ZOH Vaarverb. Historische Vloot		36.100	46.887	10.787	-	36.100	
ZOH Vaarverb. Knooppunten		47.767	37.550	10.217	-	47.767	
ZOH Vaarverb. Mooringen		11.300	316	10.984	-	11.300	
ZOH Vaarverb. Marketing en promotie		43.500	3.918	39.582	-	43.500	
ZOH Quackstrand		208.000	43.406	23.500	120.000	186.906	
ZOH Hellegat		111.600	25.951	-	85.649	111.600	
ZOH Expostrand		21.300	27.486	-	10.000	37.486	
ZZOH Ontwikkelloket		13.500	45	-	-	45	
ZOH Ecolodges		7.000	45	6.955	-	7.000	
Totaal programma 3		763.696	310.567	176.636	235.649	722.852	
- Dekking uit Algemene Reserve HV		15.000	-	-	-	-	
- Dekking uit reserve ZOH		551.591	245.290	157.376	150.000	552.666	
- Dekking uit reserve compensatie windenergie		111.600	25.951	-	85.649	111.600	
- Dekking bijdragen derden		85.505	39.326	19.260	-	58.586	

Naam krediet Grevelingen	Sluitdatum	Totaal krediet	Realisatie t/m 2016	Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose t/m 2018	% lasten t.o.v. totaal krediet
ZOG II Algemeen - Dekking uit reserve ZOG II	2018	446.440 446.440	413.780 413.780	952.156 952.156	- -	1.365.936 1.365.936	306%
ZOG II Programmamanagement - Dekking uit reserve ZOG II	2018	180.000 180.000	90.000 90.000	- -	30.000 30.000	120.000 120.000	67%
ZOG II Communicatie - Dekking uit reserve ZOG II	2018	16.000 16.000	5.125 5.125	- -	- -	5.125 5.125	32%
ZOG II Duurzame jachthaven van de toekomst - Dekking uit reserve ZOG II	2018	25.000 25.000	25.000 25.000	- -	- -	25.000 25.000	100%
Entree Catpoint - Dekking uit reserve ZOG II	2018	40.000 40.000	40.000 40.000	- -	- -	40.000 40.000	100%
ZOG II Verwijderen drempel Brouwershaven - Dekking uit reserve ZOG II	2016	186.000 186.000	186.000 186.000	- -	- -	186.000 186.000	100%
ZOG II Voortoets Bommenede - Dekking uit reserve ZOG II	2016	1.560 1.560	- -	- -	- -	- -	0%
ZOG II Groene Impuls - Dekking uit reserve ZOG II	2016	1.315.000 1.315.000	50.000 50.000	- -	580.000 580.000	630.000 630.000	48%
ZOG II Ecohotel de Punt - Dekking uit reserve ZOG II	2016	185.000 185.000	25.000 25.000	- -	- -	25.000 25.000	14%
ZOG II Ecohotel Onderzoek - Dekking uit Algemene Reserve GR	2016	50.000 50.000	50.000 50.000	- -	- -	50.000 50.000	100%
Totaal projecten programma 3		4.431.423	2.756.076	952.156	610.000	4.318.232	
- Dekking uit reserve ZOG II		2.871.330	1.311.235	952.156	610.000	2.873.391	
- Dekking uit Algemene Reserve GR		519.933	427.806	-	-	427.806	
- Dekking bijdragen derden		1.040.160	1.017.035	-	-	1.017.035	

Zicht op Haringvliet (tabel Krediet Haringvliet)

Dit programma wordt grotendeels in 2017 afgerond. Enkele deelprojecten worden afgerond in 2018. Deze uitgaven in 2018 worden geactiveerd (voor een toelichting zie verderop onder "Activering van investeringen met maatschappelijk nut").

Zicht op Grevelingen (tabel Krediet ZOG II).

De totale inzet van Staatsbosbeheer wordt verantwoord onder het deelkrediet ZOG II Algemeen en is niet verdeeld over de diverse deelkredieten waardoor dit tot een overschrijding leidt op dit deelkrediet. Dit wordt gecompenseerd door de onderschrijdingen op de overige deelkredieten.

Dit programma wordt grotendeels in 2017 afgerond. Het deelproject Groene Impuls wordt afgerond in 2018. Deze uitgaven in 2018 worden geactiveerd (voor een toelichting zie verderop onder "Activering van investeringen met maatschappelijk nut").

Activering van investeringen met maatschappelijk nut

Zoals in de bestuurlijke samenvatting aangegeven dienen investeringen met maatschappelijk nut voortaan geactiveerd te worden.

In bovenstaande krediettabel is te zien dat er in 2018 voor ZOH voor een bedrag van € 235.649 wordt uitgegeven aan investeringen met maatschappelijk nut en voor ZOG gaat het om een bedrag van € 610.000.

Op de geactiveerde kredieten (projecten) zal vervolgens jaarlijks worden afgeschreven. De afschrijvingslasten worden wel binnen de programma's (exploitatie) verantwoord. In 2018 zijn er nog geen afschrijvingslasten begroot omdat afschrijving start in het jaar nadat het krediet volledig is afgerond. Voorgesteld wordt om een bestemmingsreserve Afschrijvingslasten in te stellen ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten met ingang van 2019.

3.3 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene Dekkingsmiddelen	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018
Lasten			
Algemene dekkingsmiddelen	-	1.000	1.000
Onvoorziene lasten	-	9.200	9.200
Totaal lasten	-	10.200	10.200
Baten			
Bijdragen	-	-	311.192
Deelnemersbijdrage	766.788	745.045	413.088
Totaal baten	766.788	745.045	724.280
Saldo gewone bedrijfsvoering	766.788	734.845	714.080
Diverse lasten en baten			
Diverse lasten		-	-
Diverse baten		-	-
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-
Kredieten			
Lasten kredieten		-	-
Baten kredieten (bijdragen derden)		-	-
Saldo kredieten	-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	766.788	734.845	714.080
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			
Toevoeging reserves	128.308	20.230	52.317
Onttrekking reserves	280.300	-	-
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	151.992	20.230-	52.317-
Resultaat	918.780	714.615	661.763

Toelichting:

Conform besluitvorming in het Algemeen Bestuur van 18 juni 2015 wordt de bijdrage van de deelnemers van het voormalige schap Grevelingen elk jaar met 5% verlaagd. Het overschot op de begroting 2018 ad € 52.317 is toegevoegd aan de Algemene Reserve.

Deelnemersbijdragen en subsidiebijdragen

Verdeling deelnemersbijdrage HV	Aandeel in nadelig exploitatiesaldo	Bijdrage per inwoner
Provincie Zuid-Holland	66.580	
gemeente Cromstrijen	24.892	1,95
gemeente Goeree-Overflakkee (Dirksland)	16.509	1,95
gemeente Goeree-Overflakkee (Goedereede)	22.165	1,95
gemeente Goeree-Overflakkee (Middelharnis)	35.155	1,95
gemeente Goeree-Overflakkee (Oostflakkee)	20.271	1,95
	118.992	
<i>Specificatie overige gemeenten:</i>		
gemeente Nissewaard	35.296	2,84
gemeente Hellevoetsluis	112.033	2,84
	147.329	
TOTAAL	332.901	

Verdeling deelnemersbijdrage GR	Aandeel in nadelig exploitatiesaldo	Percentage
Provincie Zuid-Holland	244.612	62,5 %
Provincie Zeeland	97.845	25,0 %
Gemeente Goeree-Overflakkee	28.687	} 12,5 %
Gemeente Schouwen-Duiveland	20.235	
TOTAAL	391.379	

De deelnemersbijdrage voor de deelnemers van het voormalige schap Grevelingen zakt met 5% ten opzichte van 2017 zoals besloten door het AB op 18 juni 2015.

De Provincie Zuid-Holland heeft besloten om per 1 januari 2018 uit het Schap te treden. Door het sluiten van een financieringsovereenkomst met de provincie Zuid-Holland (voor de periode 2017-2022) blijft de provinciale bijdrage gelijk. Derhalve is in deze begroting 2018 er van uitgegaan dat de middelen vanuit de provincie Zuid-Holland voor het recreatieschap beschikbaar blijven. Deze bijdrage PZH 2018 is niet meer zichtbaar onder de deelnemersbijdragen maar opgenomen als subsidiebijdrage.

3.4 Overzicht Overhead

De verslaggevingsvoorschriften voor gemeenten en provincies zijn gewijzigd. Voor gemeenschappelijke regelingen gelden deze wijzigingen vanaf 2018. Voor het schap betekent dit dat Overhead niet meer onder de afzonderlijke beleidsprogramma's verantwoord, maar voortaan centraal in deze paragraaf wordt opgenomen. Voor de bepaling van de overhead is aangesloten bij de taakvelden zoals beschreven in het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Ambitie: Wat willen we bereiken?

Kwalitatief hoogwaardige bestuurlijke en juridische advisering aan het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur, over ten minste de volgende aandachtsgebieden:

- lopende zaken, beleid, ontwikkelingen en toekomst van het schap
- nieuwe of gewijzigde wet- en regelgeving die van invloed zijn op het schap

Daarbij wordt rekening gehouden met wat er speelt op de betreffende beleidsvelden en met het netwerk binnen en buiten het schap. Dit netwerk bestaat uit schapsdeelnemers, ambtelijk apparaat, natuur- en milieuorganisaties en stakeholders in het schapsgebied.

Tevens het voorbereiden van bestuursvergaderingen inclusief een verslaglegging van bestuursvergaderingen en het zorgdragen voor het uitvoeren van de actiepunten.

Aanpak: Wat gaan we daarvoor doen?

De ondersteuning van het Dagelijks en het Algemeen Bestuur vindt plaats door het leveren van de volgende producten:

1. Bestuursproducten
2. Juridische ondersteuning en advisering
3. Financiën

Ad.1 Bestuursproducten

De bestuursproducten omvatten:

- Het voorbereiden en plannen van bestuursvergaderingen
- Het verslagleggen van bestuursvergaderingen en het (laten) uitvoeren wat afgesproken is
- Het signaleren van knelpunten in de uitvoering en het aandragen van oplossingen
- Eerste aanspreekpunt zijn voor schapsdeelnemers, ambtelijk apparaat en stakeholders voor alle zaken/ projecten die in schapsverband spelen
- Het vertegenwoordigen van de schapsbesturen in ambtelijke en bestuurlijke netwerken en gremia van de deelnemers
- Het opstellen en uitvoeren van additionele opdrachten en beleidsadviezen waarmee het bestuur in staat wordt gesteld om richting en middelen vast te stellen

Ad.2 Juridische ondersteuning en advisering

Dit product heeft betrekking op de (algemene) juridische advisering op het gebied van publiek- en privaatrecht en het implementeren, toepassen en evalueren van wet- en regelgeving die relevant is voor de gemeenschappelijke regeling (Wet gemeenschappelijke regelingen en Algemene wet bestuursrecht). Ook het behandelen van bezwaar- en beroepzaken en zaken op grond van de Wob

(Wet openbaarheid van bestuur) en Wet Bibob (Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur), behoren tot de juridische ondersteuning en advisering.

Ad.3 Financiën

In het kader van de financiële ondersteuning worden de volgende activiteiten uitgevoerd:

- verzorgen van de financiële administratie van de gemeenschappelijke regeling: tijdige en systematische vastlegging van baten, lasten en in- en uitgaande geldstromen;
- incasseren van gelden als gevolg van verkoop, heffing en/of in privaatrechtelijke overeenkomsten overeengekomen vergoedingen.
- toetsen van bestuursvoorstellen op incidentele en/of structurele financiële consequenties;
- het voeren van periodieke budgetgesprekken met budgethouders en projectleiders
- opstellen van de planning en control producten, zoals begroting, najaarsrapportage en jaarstukken;
- begeleiden van de werkzaamheden van de accountant (interim controle, subsidie-controles, jaarrekeningcontrole).

Financiën: Wat gaat het kosten?

Overhead	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018
Lasten			
Bestuursproducten	107.120	127.800	137.300
Juridische ondersteuning en advisering	29.989	21.300	22.200
Financiën	109.096	115.200	141.600
Totaal lasten	246.205	264.300	301.100
Baten			
Bestuursproducten	-	-	-
Juridische ondersteuning en advisering	-	-	-
Financiën	316.293	291.722	273.419
Totaal baten	316.293	291.722	273.419
Saldo gewone bedrijfsvoering	70.088	27.422	27.681-
Diverse lasten en baten			
Diverse lasten		-	-
Diverse baten		-	-
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-
Kredieten			
Lasten kredieten	2.275	-	-
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-
Saldo kredieten	2.275-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	67.813	27.422	27.681-
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			
Toevoeging reserves	308.733	291.722	273.419
Onttrekking reserves	5.275	-	-
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	303.458-	291.722-	273.419-
Resultaat	235.645-	264.300-	301.100-

Toelichting:

De resultaten van de herijking meerjarenbegroting Grevelingen zijn in bovenstaande tabel verwerkt. In de afgelopen jaren zijn de werkzaamheden in programma 1 sterk toegenomen door de vele ontwikkelingen in het gebied, de organisatorische ontwikkelingen in en rond het Schap, de sterke toename van exploitaties in het gebied, en de verdere juridisering en de toename van de betrokkenheid van stakeholders. Het stapsgewijs verwerken van de meerkosten m.b.t. programma 1 vanaf 2016 in 3 jaar is in deze begroting verwerkt.

De toevoeging aan de reserves betreft de rentebaten van de afkoopsom van het Rijk.

Kredieten

Geen

4. Paragrafen

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen weerspiegelt de mate waarin het schap in staat is middelen vrij te maken om de risico's die zich in de praktijk voordoen op te vangen zonder dat dit betekent dat het beleid veranderd / ingekrompen moet worden.

Conform de nota weerstandsvermogen wordt de ratio weerstandsvermogen berekend om te bepalen of het schap in staat is voldoende financiële middelen vrij te maken voor het dekken van de risico's op het moment dat de risico's zich voordoen. Voor de waardering van de toereikendheid van het weerstandsvermogen wordt de volgende tabel gehanteerd.

Ratio weerstandsvermogen

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Risicoanalyse

Risico	Aard van het risico	Financiële omvang risico	Kans van optreden	Impact (uitgaande van vier jaar)*
1. Liquidatie van het oude Schap De Grevelingen kan nog niet plaatsvinden	incidenteel	p.m.	hoog	p.m.
2. Inspiratiecentrum Grevelingen	incidenteel	104.000	hoog	83.200
3. Hogere onderhoudskosten	structureel	50.000	middel	25.000
4. Invoering van de Vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheidsondernemingen	structureel	50.000	laag	10.000
5. Zandsuppletie	incidenteel	25.000	middel	12.500
6. Compensatie Brouwerseiland	incidenteel	p.m.	middel	p.m.

7. Uittreden Provincie Zeeland	structureel	p.m.	laag	p.m.
8. Verwijderen onderwaterdrem- pel Brouwershaven	incidenteel	p.m.	laag	p.m.
Totaal		229.000		130.700

* De financiële impact wordt berekend door bij een hoog risico 80%, bij een gemiddeld risico 50% en bij een laag risico 20% van het bedrag van de financiële omvang te nemen.

Ratio Weerstandsvermogen

Zoals hiervoor aangegeven wordt de ratio weerstandsvermogen berekend om te bepalen of het schap in staat is voldoende financiële middelen vrij te maken voor het dekken van de risico's op het moment dat de risico's zich voordoen.

De stand van de Algemene Reserve is per begin 2018 € 4,6 miljoen. De gekwantificeerde risico's bedragen ca. € 189.100. Daarmee is de ratio van het Weerstandsvermogen uitstekend te noemen.

Risico 1 - Liquidatie van het oude schap De Grevelingen kan nog niet plaatsvinden

Ook in 2016 waren de inspanningen erop gericht om zo spoedig als mogelijk tot liquidatie van de oude schappen Haringvliet en De Grevelingen te komen. Voor Haringvliet werd de jaarrekening 2014 als slotbalans beschouwd, zodat dit Schap in 2015 is geliquideerd.

Voor De Grevelingen is toestemming van Staatsbosbeheer benodigd voor de overdracht van de erfpachtrechten van De Grevelingen naar het nieuwe Deltaschap. Tot op heden is de toestemming van SBB nog niet gegeven, maar wel toegezegd. Aangezien deze toestemming niet voor het einde van het jaar 2016 is afgegeven, zal het Grevelingschap voorlopig nog blijven bestaan.

Risico 2 - Inspiratiecentrum Grevelingen

In programma 2 is ingegaan op de situatie die met betrekking tot het Inspiratiecentrum in 2016 is ontstaan. In 2017 moet tot een nieuwe invulling worden gekomen, eventueel via een tijdelijke constructie. In de decembervergadering heeft het bestuur aan Staatsbosbeheer gevraagd om met een voorstel voor een tijdelijke exploitatie van het Inspiratiecentrum te komen. Een consultatie van publieke en private belanghebbenden, waaronder de natuurorganisaties en de in het gebied actieve ondernemingen, is daarbij noodzakelijk. Ten behoeve van de selectie van een nieuwe exploiterende partij is aanbesteding op de markt en een daarop volgend selectieproces te overwegen. Te maken keuzes hierover worden, uiteraard in samenhang met de relevante financiële aspecten, aan het bestuur ter besluitvorming voorgelegd.

Risico 3 - Hogere onderhoudskosten

In het gebiedsdeel Grevelingen wordt de uitvoering van het regulier onderhoud gestuurd op het door het bestuur vastgestelde budget uit de herijkte begroting Zuidwestelijke Delta. Doordat vanaf 2016 ingegroeid wordt in een hoger budget, zal het regulier onderhoud in dit gebiedsdeel de komende jaren naar verwachting stapsgewijs kunnen worden omgebogen van budgetgestuurd onderhoud naar planmatig en duurzaam beheer. Voor het gebiedsdeel Haringvliet zijn met de invoering van het Terrein Beheer Model inmiddels voldoende middelen beschikbaar om de instandhouding van de recreatieterreinen en -voorzieningen te kunnen borgen. Echter, zolang nog niet alle extensiveringsmaatregelen zijn geïmplementeerd en zolang in het verleden opgelopen onderhoudsachterstanden nog niet weggewerkt zijn door het uitvoeren van Groot Onderhoud blijft het risico bestaan dat extra kosten gemaakt moeten worden om te voorkomen

dat calamiteiten met eventueel ernstige gevolgen ontstaan. Dit wordt ingeschat als een midden risico met een financiële omvang van € 50.000. Beheermaatregel: regelmatig visuele inspecties uitvoeren en alert reageren op meldingen van recreanten.

Risico 4 - invoering van de Vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheidsondernemingen

Met ingang van 1 januari 2016 is de Vpb-plicht voor overheidslichamen, waaronder gemeenschappelijke regelingen, ingevoerd. De vennootschapsbelastingrisico's zijn inmiddels in beeld gebracht. Daarbij is uitgegaan van de begroting 2016. Per activiteit of cluster van activiteiten is beoordeeld of met de uitvoering van de betreffende activiteit een onderneming in fiscaalrechtelijke zin wordt gedreven. Er is sprake van een fiscale onderneming indien aan elk van de volgende drie voorwaarden is voldaan:

1. Duurzame organisatie van kapitaal en arbeid;
2. Deelname aan het economisch verkeer;
3. Winstoogmerk en/of concurrentie.

Voor een aantal activiteiten die vallen onder economisch beheer (huren en erfpacht) is waarschijnlijk geen sprake van een fiscale onderneming, omdat geen sprake is van deelname aan het economisch verkeer. Aan dit criterium is niet voldaan aangezien de activiteiten beperkt zijn tot 'normaal vermogensbeheer'. Bij het schap kan worden gesteld dat sprake is van normaal vermogensbeheer, omdat er slechts beperkt arbeid wordt verricht en er geen causaal verband is tussen arbeid en rendement.

Op basis van de uitgevoerde risico scan, zal voor de meeste overige activiteiten van de gemeenschappelijke regeling waarschijnlijk sprake zijn van een fiscale onderneming. Aan alle voorwaarden wordt namelijk voldaan. Daarbij is van belang dat voor de winsttoets de bijdrage van de deelnemers door de belastingdienst als opbrengst wordt gezien. De verwachting is echter dat hiervoor een zogenaamde vrijstelling voor samenwerkingsverbanden kan worden toegepast. Hierdoor is dan geen vennootschapsbelasting verschuldigd.

Op basis van de huidige standpunten, zal worden verzocht om geen aangifte vennootschapsbelasting te hoeven indienen, zodat de administratieve lasten beperkt blijven. Wel moet jaarlijks worden gemonitord of de vennootschapsbelasting positie niet wijzigt, bijvoorbeeld doordat nieuwe activiteiten worden ontplooid of andere financieringsbronnen worden gevonden. Mocht in de toekomst blijken dat voor een belaste activiteit de vrijstelling niet van toepassing is, dan dient alsnog voor alle activiteiten die een fiscale onderneming vormen een fiscale openingsbalans te worden opgesteld en zullen de administratieve lasten substantieel toenemen. De uiteenzetting dat het schap geen vennootschapsbelasting is verschuldigd en ook geen fiscale administratie hoeft te voeren is begin november 2016 aan de belastingdienst voorgelegd en begin januari 2017 besproken. De belastingdienst heeft mondeling aangegeven dat, hoewel men de feiten (nog) niet heeft gecontroleerd, de aanpak en uitwerking met betrekking tot de Vpb van het schap kan onderschrijven.

Aangezien de belastingdienst nog niet schriftelijk heeft ingestemd met de zienswijze blijft de vennootschapsbelasting een risico. Het risico wordt als laag ingeschat en de financiële omvang wordt ingeschat op € 50.000.

Risico 5 - Zandsuppletie

De reserve zandsuppletie ten behoeve van het Quackstrand is in het verleden ingezet om andere uitgaven mee te dekken, zoals groot onderhoud. Het risico bestaat dat hierdoor onvoldoende

middelen ter beschikking zullen zijn om de benodigde werkzaamheden op het Quackstrand uit te voeren wanneer Rijkswaterstaat het strand heeft aangevuld met zand. Deze post met een bedrag van € 25.000 is opgenomen als risico. Het blijft echter moeilijk in te schatten wat de kosten zullen zijn bij calamiteiten. Het bedrag kan echter behoorlijk oplopen afhankelijk van het strandoppervlakte dat op dat moment beschadigd wordt door weersomstandigheden.

Risico 6 – Compensatie Brouwerseiland

Om te voorkomen dat er zoals bij de windsurfers, een draagvlak risico ontstaat bij de watersporters, wordt verkend hoe de ligplaatsen die vallen onder de liggeldregeling van het schap kunnen worden gecompenseerd. Het betreft de ligplaatsen Middelpaathaven en Kabbelaarsbank. Vertegenwoordigers uit de sector en gebruikers gaan met elkaar in gesprek. In de begroting is voornamelijk geen rekening gehouden met eventuele compensatie voor partijen die hier aanspraak op denken te kunnen maken. De kans van optreden wordt ingeschat op 'middel' en de financiële impact is op dit moment nog niet goed in te schatten.

Risico 7 – Uittreden provincie Zeeland

De provincie Zeeland heeft evenals PZH het besluit genomen om uit te treden uit het schap ZWD. Zeeland heeft bestuurlijk de intentie aangegeven onder dezelfde randvoorwaarden te willen uittreden als PZH. Op dit moment is er nog geen definitief besluit genomen over de wijze van financiële afbouw.

Risico 8 - Verwijderen onderwaterdempel Brouwershaven

In dit project wordt de bij ontgraving van de onderwaterbodem vrijkomende grond deels verwerkt als verondieping van een nabij gelegen oever, en deels op een stortlokatie verwerkt. Bij het doorlopen van het vergunningstraject bleek voor de werkzaamheden een ontgravingsvergunning noodzakelijk, echter de proceduretijd van deze vergunning was niet voorzien. De beschikbare periode voor realisatie stond daardoor sterk onder druk.

Bij het Bevoegd gezag Natuurbeschermingswet 2015 (Provincie Zeeland) is een onderbouwde zienswijze ingediend om ontheffing te krijgen op de bepaling dat de werkzaamheden binnen 20 dagen en vóór 1 november 2016 gereed zijn.

Projectrisico: In eerdere afstemming is op ons voorstel gunstig gereageerd. Indien onze argumenten de Provincie Zeeland niet overtuigen, en zij hier niet gunstig op beschikt, is uitvoering in 2016 niet meer realistisch. De werkzaamheden kunnen dan pas worden uitgevoerd na het broedseizoen 2017.

Bestuurlijk risico: Bestuurlijke afspraken met de vereniging Beroepsvissers en Staatsbosbeheer worden niet nagekomen (imago schade); de visserij zal (opnieuw) een alternatieve aanlegplaats verlangen, waardoor ongewenste transportbewegingen ontstaan binnen het grondgebied van de gemeente Schouwen-Duiveland.

Eind 2016 is het bestuursvoorstel over het vervolg aangehouden (mede vanwege verschil van inzicht bij partijen omtrent de natuurcompensatie), dit in afwachting van nader overleg.

Kengetallen

Voor het verhogen van de transparantie en om makkelijker inzicht te krijgen in de financiële positie en de baten en de lasten worden met ingang van de begroting 2017 een aantal voorgeschreven kengetallen opgenomen. De kengetallen staan in onderstaande tabel.

Kengetallen	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
netto schuldquote	-201%	-169%	-144%	-163%	-166%	-184%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-382%	-348%	-311%	-317%	-305%	-307%
solvabiliteitsratio	85%	85%	86%	83%	83%	79%
structurele exploitatieruimte	-1%	1%	-4%	-4%	-3%	-3%

Deze kengetallen geven enig inzicht in de financiële positie en de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de organisatie.

De netto schuldquote geeft een beeld van het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Bij de "netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen" worden ook de verstrekte leningen meegenomen. Een negatieve schuldquote geeft in feite aan dat er per saldo geen sprake is van een schuld.

De solvabiliteitsratio wordt berekend als het percentage van het totale eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen van het schap. Dit geeft inzicht in de mate waarin het schap in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Het kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan of de structurele baten groter zijn dan de structurele lasten. Dit wordt in het kengetal als percentage van de totale baten uitgedrukt. Dit kengetal zegt in feite iets over het structurele jaarrekeningsaldo, d.w.z. zonder alle incidentele baten en lasten.

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

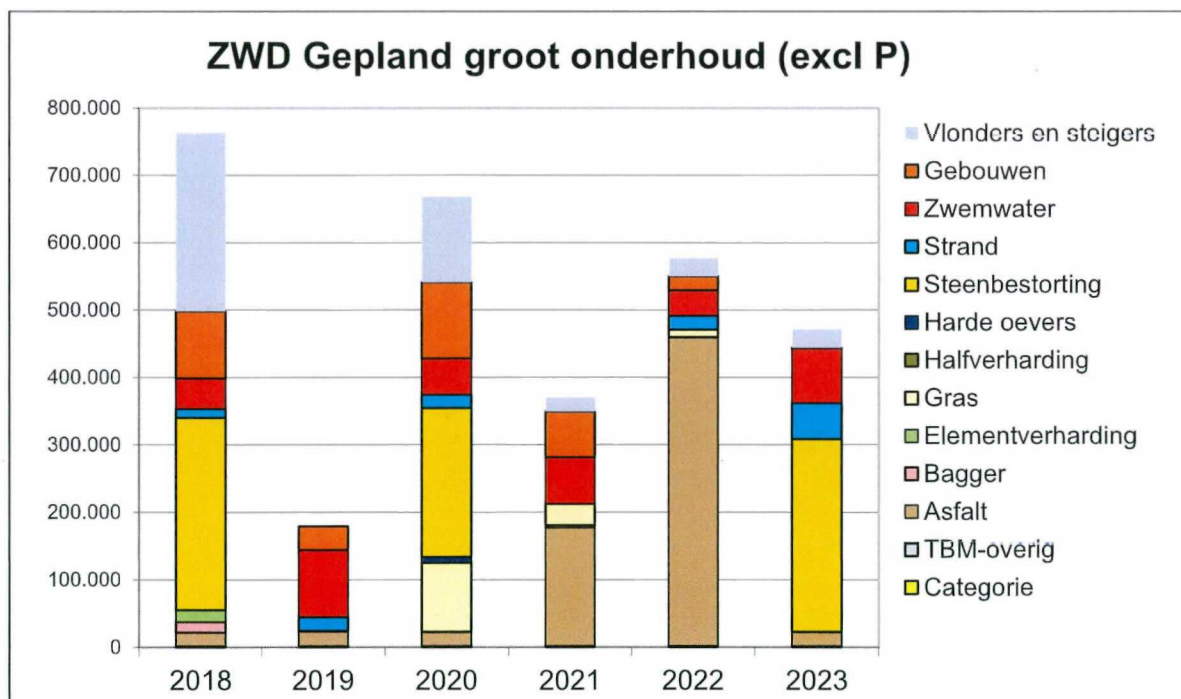
Het goed onderhouden van de gebieden is een belangrijke taak voor het schap om duurzaam gebruik mogelijk te kunnen maken. Als basis voor het plannen van regulier en groot onderhoud en vervangingsinvesteringen, wordt het Terrein Beheer Model (TBM) gehanteerd. Dit model is gebaseerd op zogenaamde doeltypen (bijvoorbeeld speel- en ligweide, strand of bos) waarvoor een gestandaardiseerde inrichting met daarbij behorende onderhoudscycli en normkosten zijn bepaald. Het totaal aan oppervlaktes, stuks en lengte van de aanwezige doeltypes bepaalt met de cycli en de normkosten, de geplande uitgaven voor meerjarig duurzaam onderhoud.

De geplande uitgaven van groot onderhoud fluctueren van jaar tot jaar. Dit kan een direct en groot effect hebben op het jaarresultaat en daarmee op de jaarlijkse deelnemersbijdrage. Om dit ongewenste effect zoveel mogelijk te voorkomen heeft het schap ervoor gekozen om een egalisatievoorziening groot onderhoud in te stellen. Jaarlijks wordt een vastgestelde dotatie ten laste van de exploitatie gebracht en de werkelijke onderhoudslasten worden ten laste van de Voorziening verantwoord.

Jaarlijks worden de geplande uitgaven, de dotatie en de werkelijke kosten gemonitord. Elke vier jaar wordt de dotatie opnieuw berekend en vastgesteld tenzij uit de monitoring volgt dat eerder een bijstelling nodig is. In 2015 heeft voor het laatst een herijking van TBM plaatsgevonden die tot een nieuwe dotatie heeft geleid.

Vervangingsinvesteringen voor kunstwerken (>€ 50.000) en gebouwen worden apart aan het bestuur ter besluitvorming aangeboden.

Onderstaande grafiek geeft inzicht in de geplande werkzaamheden/uitgaven voor de komende periode.

Conform de meerjarenplanningen onderhoud zijn 2018 de volgende maatregelen groot onderhoud en vervangingsonderhoud voorzien:

• Groot onderhoud aan steenbestortingen	€	285.000
• Groot onderhoud aan vlonders en steigers	€	264.000
• Groot onderhoud aan toiletgebouwen	€	100.000
• Groot onderhoud en vervangingsonderhoud aan zwemlocaties , o.a. vervanging van ballenlijnen en palen, herstellen van onderwatertaluds en opknappen stranden	€	58.000
• Groot onderhoud en vervangingsonderhoud aan asfalt- en elementenverhardingen – wegen, fietspaden en wandelpaden, met name in Haringvliet en op de Grevelingendam	€	37.000
• Baggerwerkzaamheden	€	16.000
• Groot onderhoud aan beplantingen	€	12.000
• Diverse overige werkzaamheden	€	32.000
		807.000
TOTAAL	€	807.000
TOTAAL (inclusief personele lasten)	€	984.319

Onderstaande tabel geeft het verwachte verloop van de voorziening Groot Onderhoud weer voor de komende jaren.

STAND VOORZIENING	2016	2017	2018	2019	2020
Stand voorziening per 1/1	719.763	1.354.280	952.942	743.623	1.244.931
Dotatie	775.000	775.000	775.000	775.000	775.000
Onttrekking	140.483	1.176.338	984.319	273.692	870.286
Stand voorziening per 31/12	1.354.280	952.942	743.623	1.244.931	1.149.646

Er zijn in 2018 geen vervangingsinvesteringen gepland.

4.3 Financiering

Kasgeldlimiet

Tot het kasgeld behoren alle vlottende schulden < 1 jaar, de contante gelden in kas, de uitgaande gelden < 1 jaar en de tegoeden / schulden rekening-courant. Doel van de kasgeldlimiet is het beperken van de renterisico's op de korte schuld. De korte schuld is bedoeld voor de lopende uitgaven en zodoende is de limiet gekoppeld aan het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,2% van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar. Tot op heden zijn er geen kasgeldleningen afgesloten. Ook in 2018 worden geen kasgeldleningen afgesloten.

Renterisiconorm

De renterisiconorm stelt een limiet aan het renterisico over de lange termijn financiering. Het renterisico is het geldbedrag aan leningen dat in een bepaald jaar aan renteherziening en herfinanciering onderhevig is. Het renterisico mag maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende kalenderjaar bedragen. De renterisiconorm benadrukt het belang van een goede spreiding van de leningenportefeuille en de renterisico's. Tot op heden zijn geen vaste geldleningen aangegaan. In 2018 worden er eveneens geen geldleningen aangegaan.

Schatkistbankieren

Bij het schatkistbankieren wordt dagelijks het saldo bij een vastgesteld drempelbedrag overgeboekt op een bankrekening ten gunste van de rekening-courant die een decentrale overheid heeft bij de schatkist. Omgekeerd kan het saldo ook worden aangevuld ten laste van de rekening-courant die een decentrale overheid heeft bij de schatkist. Voor het schap zijn de benodigde overeenkomsten met het Rijk afgesloten.

4.4 Grondbeleid

Algemeen

Het dagelijks bestuur van het Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta heeft begin 2016 de nota grondbeleid vastgesteld. Binnen dit grondbeleid staan enkele uitgangspunten centraal.

- Grond is een middel en geen doel. Voorop staat dat grond en vastgoed middelen zijn om schapsdoelen te bereiken; grondbeleid beantwoordt niet de vraag welke beleidsdoelen bereikt dienen te worden. Die vraag wordt beantwoordt in bijvoorbeeld schapsvisies, gebiedsplannen en specifieke projecten. Grondbeleid faciliteert, is op uitvoering gericht en geeft handvatten voor het realiseren van doelstellingen op het vlak van natuur en (openlucht)recreatie, binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling.
- Bij en met de inzet van grond en vastgoed wordt financiële optimalisatie (van zowel kosten als opbrengsten) nagestreefd. Hiermee wordt bijgedragen aan het resultaat van de schapsbegroting.
- Bij en met de inzet van grond en vastgoed wordt samenwerking met gebiedspartijen gezocht. Samenwerking en verbinding met andere publieke en private actoren biedt verbeterde kansen om de ambities voor natuur en recreatie te realiseren. Daarbij is het schap zich steeds bewust van haar rol ten opzichte van andere partijen (waaronder gemeenten, ook gelet op hun planologisch primaat). Het schap handelt in beginsel alleen binnen de begrenzing van taken en doelstellingen zoals vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling.
- Hoewel het schap zelf geen grond- of opstalexploitaties voert, heeft zij in haar aanpak een actieve houding. Hierbij stuurt zij – in samenwerking met de andere gebiedspartijen - actief op programmering, kostenbeheersing en opbrengstoptimalisatie. Het schap werkt innovatief en extern gericht, zoekt naar nieuwe verbanden tussen enerzijds grond en vastgoed en anderzijds maatschappelijke of commerciële (verdien)modellen van derden en geeft waar mogelijk ruimte aan nieuwe technologieën en duurzame toepassingen.
- Het schap zet in op risicomanagement dat past bij het specifieke risicoprofiel. Daarbij geldt dat het schap in beginsel niet risicodragend deelneemt in gebieds- en vastgoedontwikkelingen en niet zelf grond-of opstalexploitaties voert..
- Bij de inzet van grond en vastgoed werkt het schap transparant en marktconform.

Voor het te voeren grondprijnsbeleid zijn kaders vastgelegd in de periodiek vast te stellen Grondprijnsbrief.

Financieel

Naast het algemene uitgangspunt van financiële optimalisatie is de inzet vooral gericht op het behoud van het huidige niveau van inkomsten in de schapsbegroting. Ondanks het economisch herstel en de toegenomen investeringsbereidheid van ontwikkelende partijen staat de financiële positie van gevestigde ondernemingen in het schapsgebied nog steeds onder druk.

Schapsspecifiek

In programma 2 van de begroting wordt ingegaan op de specifieke grond- en vastgoedontwikkelingen en de daarbij geldende financiële prognoses, kansen en risico's. Daarnaar wordt verwezen.

4.5 Bedrijfsvoering

De ondersteuning van het schap vindt plaats op basis van een Samenwerkingsovereenkomst tussen Staatsbosbeheer, provincie Zuid-Holland en het schap. In deze begroting is de lijn van de afgelopen jaren doorgetrokken om de kosten voor de ondersteuning inzichtelijk te houden.

Productomschrijving	1. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	2. Ontwikkeling	Algemene dekkingsmiddelen	Overhead	Totaal
Gebiedsbeheer	335.400				335.400
Economisch beheer	74.900				74.900
Regelgeving & handhaving	151.400				151.400
Communicatie	50.500				50.500
Planvorming & gebiedsontwikkeling		135.400			135.400
Bestuursproducten				123.300	123.300
Juridische ondersteuning & advisering				21.000	21.000
Financiën				128.600	128.600
Subtotaal	612.200	151.800	-	272.900	1.036.900
Dienstverlening in uitgaven voorziening Groot Onderhoud	177.400				177.400
Totaal					1.214.300

5 Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten 2018

Overzicht van baten en lasten	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018
<i>Gewone bedrijfsvoering</i>			
LASTEN			
Programma 1. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	3.757.959	3.355.150	3.448.900
Programma 2. Ontwikkeling	150.800	151.700	151.800
Algemene dekkingsmiddelen	-	1.000	1.000
Onvoorziene lasten	-	9.200	9.200
Overhead	246.205	264.300	301.100
Totaal lasten	4.154.964	3.781.350	3.912.000
BATEN			
Programma 1. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	2.342.053	2.515.450	2.517.700
Programma 2. Ontwikkeling	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen	766.788	745.045	724.280
Overhead	316.293	291.722	273.419
Totaal baten	3.425.134	3.552.217	3.515.399
SALDO			
Programma 1. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	1.415.906	839.700	931.200
Programma 2. Ontwikkeling	150.800	151.700	151.800
Algemene dekkingsmiddelen	766.788-	744.045-	723.280-
Overhead	70.088-	27.422-	27.681
Saldo gewone bedrijfsvoering	729.830-	229.133-	396.601-
<i>Diverse lasten en baten</i>			
<i>Diverse lasten</i>	211	-	-
- Programma 1	211	-	-
<i>Diverse baten</i>	301	-	-
- Programma 1	301	-	-
Saldo diverse lasten en baten	90	-	-
Kredieten			
<i>Lasten kredieten</i>	1.201.613	1.050.056	-
- Programma 1	17.730	-	-
- Programma 2	1.181.608	1.050.056	-
- Overhead	2.275	-	-
<i>Baten kredieten (bijdragen derden)</i>	294.981	-	-
- Programma 2	294.981	-	-
Saldo kredieten	906.632-	1.050.056-	-
Totaal saldo van baten en lasten	1.636.371-	1.279.189-	396.601-
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			
<i>Toevoeging reserves</i>	1.164.303	985.702	1.336.385
- Programma 1	4.662	-	845.649
- Programma 2	722.600	673.750	165.000
- Algemene dekkingsmiddelen	128.308	20.230	52.317
- Overhead	308.733	291.722	273.419
<i>Onttrekking reserves</i>	2.629.472	2.264.891	1.732.986
- Programma 1	1.117.270	874.835	1.732.986
- Programma 2	1.226.627	1.390.056	-
- Algemene dekkingsmiddelen	280.300	-	-
- Overhead	5.275	-	-
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.465.169	1.279.189	396.601
Resultaat	171.202-	-	-

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Het overzicht van lasten en baten is als volgt opgebouwd:

Reguliere lasten en baten bedrijfsvoering

Dit onderdeel betreft de exploitatielasten en –baten van de structurele activiteiten. Dit zijn de jaarlijks min of meer in dezelfde vorm terugkerende activiteiten. Op basis van deze informatie kunnen meerjarige trends en ontwikkelingen worden geschetst.

Diverse lasten en baten bedrijfsvoering

In tegenstelling tot de reguliere lasten en baten komen deze exploitatielasten en – baten slechts incidenteel voor door de aard hiervan en/of de oorzaak. Het gaat hierbij om o.a. de effecten van periodieke herzieningen van voorzieningen, de financiële consequenties van uitspraken op beroeps- en bezwaarschriften die niet voorzien kunnen worden en terugontvangen bedragen. Deze zaken, welke niet zijn begroot, worden separaat gepresenteerd om de vergelijkbaarheid over de jaren heen eenvoudiger te maken.

Kredieten

De kredieten hebben betrekking op uitgaven gerelateerd aan activiteiten die zorgen voor veranderingen in de natuur- en recreatiegebieden, zoals investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte. Deze uitgaven worden gedekt vanuit bijdragen derden (subsidies, bijdragen) en/of onttrekkingen aan de algemene of bestemmingsreserves.

Met ingang van 2018 dienen de investeringen met maatschappelijk nut geactiveerd te worden.

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Dit onderdeel omvat alle mutaties (storting en onttrekkingen) in de reserves.

Inhoudelijke toelichting

De ramingen zijn gebaseerd op de uitgangspunten die in hoofdstuk 2 van deze begroting zijn vermeld. Het verschil tussen de uitkomst van de begroting 2018 ten opzichte van de bijgestelde raming over 2017 wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de verhoogde budgetten in programma 1 en gebiedsbeheer als gevolg van de bestuurlijk vastgestelde herijking.

Structureel evenwicht

In verband met de aanscherping van het financieel toezicht is in de begroting en de meerjarenraming het structureel en reëel evenwicht geïntroduceerd. Het BBV is aangepast, zodat Algemeen Bestuur en financieel toezichthouder kunnen vaststellen of sprake is van een structureel en reëel evenwicht in de begroting en de meerjarenraming. Algemeen uitgangspunt is dat structurele lasten en baten die lasten en baten zijn die betrekking hebben op posten of beleid met een looptijd van meer dan drie jaar. Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan financieringsreserves c.q. dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings)reserve gedurende een periode van minimaal 3 jaar met als doel het dekken van structurele lasten. Het structureel en reëel begrotingsevenwicht wordt berekend door de totale

lasten en baten te verminderen met de incidentele lasten en baten. Het saldo dat overblijft moet positief zijn (de structurele baten zijn dan groter dan de structurele lasten).

Uiteenzetting van de financiële positie (geprognosticeerde balans)

De financiële positie in meerjarenperspectief blijkt uit de geprognosticeerde balanscijfers voor de jaren 2017 tot en met 2021. Ter vergelijking zijn de balanscijfers van de jaarrekening 2016 vermeld.

Totaaloverzicht	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
ACTIVA						
Materiële vaste activa	226	169	965	894	834	803
Financiële vaste activa	7.194	6.787	6.331	5.842	5.319	4.761
Vlottende activa	8.089	6.592	5.647	6.346	6.438	7.051
Totaal activa	15.509	13.548	12.943	13.082	12.591	12.615
PASSIVA						
Reserves	13.123	11.563	11.167	10.805	10.409	10.020
(Geraamd) resultaat	-	-	-	-	-	-
Voorzieningen	1.354	953	744	1.245	1.150	1.563
Langlopende schulden	-	-	-	-	-	-
Vlottende passiva	1.032	1.032	1.032	1.032	1.032	1.032
Totaal passiva	15.509	13.548	12.943	13.082	12.591	12.615

Bedragen x € 1.000

Toelichting op de uiteenzetting van de financiële positie

De uitgangspunten, die bij het samenstellen van deze begroting zijn gehanteerd, zijn vermeld in hoofdstuk 2 van deze begroting.

De geprognosticeerde balanscijfers lichten we hierna op hoofdlijnen toe.

Materiële vaste activa

In het bovenstaande totaaloverzicht zijn de afschrijvingen van de komende jaren verwerkt.

Financiële vaste activa

In het bovenstaande totaaloverzicht zijn de aflossingen van de komende jaren verwerkt.

Vlottende activa

De vlottende activa zijn het bepaald als saldo tussen de passiva minus de materiele vaste activa en de financiële vaste activa.

Reserves

Staat van reserves	Saldo 1-1-2017	Resultaat bestemming	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 1-1-2018	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 1-1-2019
Algemene Reserve HV	26				26			26
Algemene Reserve GR	5.211			614	4.597		144	4.453
Algemene Reserve Zuidwestelijke Delta	27		20	35	12	52	1-	65
BESTEMMINGSRESERVES								
Reserves Zuidwestelijke Delta								
Investeringsreserve	-				-			-
Reserve Afschrijvingen (inv maatschappelijk nut)						845		845
Reserves Haringvliet								
Investeringsreserve compartiment HV	25				25			25
Reserve Quackstrand	86			5	81		6	75
Zicht op Haringvliet	103			128	25-		150	175-
Reserve Compensatie Windenergie	499			82	417		85	332
Reserves Grevelingen								
Investeringsreserve compartiment GR	300		150		450	165		615
Egalisatiereserve afkoopsom Rijk	5.817		292	1.056	5.053	273	729	4.597
Afschrijvingsreserve ZOG	33			10	23		8	15
Zicht op de Grevelingen II	327		404	787	56-		610	666-
Reserve Groen/Blauw II	360		120		480			480
Reserve Natuurinv./garantiefonds	480				480			480
Subtotaal bestemmingsreserves	8.030		966	2.068	6.928	1.283	1.588	6.623
Totaal	13.294	-	986	2.717	11.563	1.335	1.731	11.167

Bedragen x € 1.000

Opgemerkt wordt dat de reserve ZOH en de reserve ZOG 2 in bovenstaande tabel vanaf medio 2017 negatief worden. Bij de najaarsnota 2017 zullen er voorstellen worden gedaan om dit aan te passen.

Meerjarig perspectief staat van reserves	Saldo 1-1-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 1-1-2020	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 1-1-2021	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 1-1-2022
Algemene Reserve	26			26			26			26
Algemene Reserve	4.453			4.453			4.453			4.453
Algemene Reserve	65			65			65			65
BESTEMMINGSRESERVES										
Reserves Zuidwestelijke Delta										
Investeringsreserve	-			-			-			-
Reserve Afschrijvingen (inv maatschappelijk nut)	845		24	821		24	797		24	773
Reserves Haringvliet										
Investeringsreserve compartiment HV	25			25			25			25
Reserve Quackstrand	75		6	69		6	63		6	57
Zicht op Haringvliet	175-			175-			175-			175-
Reserve Compensatie Windenergie	332			332			332			332
Reserves Grevelingen										
Investeringsreserve compartiment GR	615	165		780	165		945	165		1.110
Egalisatiereserve afkoopsom Rijk	4.597	254	743	4.108	232	756	3.584	232	756	3.060
Afschrijvingsreserve ZOG	15		8	7		7	-			-
Zicht op de Grevelingen II	666-			666-			666-			666-
Reserve Groen/Blauw II	480			480			480			480
Reserve Natuurinv./garantiefonds	480			480			480			480
Subtotaal bestemmingsreserves	6.623	419	781	6.261	397	793	5.865	397	786	5.476
Totaal	11.167	419	781	10.805	397	793	10.409	397	786	10.020

Bedragen x € 1.000

Toelichting:

Algemene Reserve:

De algemene reserve heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers. De dotatie 2018 betreft het verwachte begrotingssaldo 2018; de onttrekking betreft de dotatie Groot Onderhoud Haringvliet.

Investeringsreserve:

Het doel van de investeringsreserve is het dekken van de kosten van nieuwe investeringen. De toevoeging investeringsreserve Grevelingen betreft de begrote toevoeging in 2018.

Reserve Afschrijvingen

Zoals in de bestuurlijke samenvatting aangegeven dienen investeringen met maatschappelijk nut voortaan geactiveerd te worden. Op de geactiveerde kredieten (projecten) zal vervolgens jaarlijks worden afgeschreven. De afschrijvingslasten worden wel binnen de programma's (exploitatie) verantwoord. In 2018 zijn er nog geen afschrijvingslasten begroot omdat afschrijving start in het jaar nadat het krediet volledig is afgerond. Voorgesteld wordt om een bestemmingsreserve Afschrijvingslasten in te stellen ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten met ingang van 2019. Deze reserve wordt in 2018 gevoed vanuit de reserve ZOH, ZOG II en compensatie windenergie. Zie verder de toelichting in programma 2.

Reserve Quackstrand:

De bestemmingsreserve Quackstrand is gevormd voor het uitvoeren van afrondende werkzaamheden, nadat zandsuppletie heeft plaatsgevonden. Zandsuppletie wordt door Rijkswaterstaat drie keer in 20 jaar uitgevoerd. Het doel van de reserve is om één keer in de zeven jaar de suppletie te kunnen financieren. De onttrekking betreft de jaarlijks begrote onttrekking.

Reserve ZOH:

Met deze reserve worden de projecten en onderzoeken gefinancierd die het gebied een duurzame ontwikkeling bieden.

Reserve Compensatie Windenergie:

Deze reserve is gevormd voor het dekken van de kosten van natuur- en/of recreatieve voorzieningen binnen de gemeente Oostflakkee en zo dicht mogelijk bij het Windpark Hellegatsplein ter compensatie van het verlies van toeristisch-recreatieve mogelijkheden door de plaatsing van windturbines op het recreatieterrein Hellegatsplein.

Egalisatiereserve Afkoopsom Rijk:

De afkoopsom in verband met het uittreden van het Rijk uit het Natuur en Recreatieschap De Grevelingen is gestort in de egalisatiereserve afkoopsom Rijk. De jaarlijkse onttrekking bestaat uit de niet ontvangen deelnemersbijdrage van het Rijk. De toevoeging betreft de rentebaten van de afkoopsom van het Rijk.

Afschrijvingsreserve ZOG:

De reden voor vorming van deze reserve is dat de afschrijvingstermijnen van de projecten ontwikkeld en uitgevoerd vanuit het Uitvoeringsprogramma Zicht Op de Grevelingen langer lopen dan het uitvoeringsprogramma. Om te voorkomen dat het schapsbestuur na afloop van het

uitvoeringsprogramma In de programmabegroting met afschrijvingslasten wordt geconfronteerd, worden de benodigde middelen om de Investering volledig af te kunnen schrijven, toegevoegd aan een reserve waaruit de jaarlijkse afschrijvingslast gedekt kan worden. De onttrekking in 2018 betreft dan ook de dekking van de afschrijvingslast.

Reserve ZOG 2:

Met deze reserve worden de projecten en onderzoeken gefinancierd die het gebied een duurzame ontwikkeling bieden. De onttrekkingen betreffen de dekking van de kredieten.

Reserve Groen/Blauw 2:

Uit deze reserve worden projecten gefinancierd die de recreatie- en natuurfunctie versterken.

Reserve Natuurinvesteringfonds/Garantiefonds:

Het Natuurinvesteringfonds heeft tot doel een belangrijke bijdrage te leveren aan een goede balans tussen natuur en recreatie in de Grevelingen en is specifiek bedoeld voor de financiering van natuurprojecten.

Voorzieningen

Staat van voorzieningen	Saldo 1-1-2017	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 1-1-2018	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 1-1-2019
Voorziening Groot Onderhoud	1.354	775	1.176	953	775	984	744
Totaal	1.354	775	1.176	953	775	984	744

Meerjarig perspectief verloop voorzieningen

Meerjarig perspectief verloop voorzieningen	Saldo 1-1-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 1-1-2020	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 1-1-2021	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 1-1-2022
Voorziening Groot Onderhoud	744	775	274	1.245	775	870	1.150	775	362	1.563
Totaal	744	775	274	1.245	775	870	1.150	775	362	1.563

Voorziening groot onderhoud

Het doel van deze voorziening is het gelijkmatig verdelen van de lasten van groot onderhoud over de jaren. Hiertoe wordt jaarlijks een gelijkblijvende dotatie ten laste van de exploitatie gebracht. De werkelijke grootonderhoudskosten worden direct ten laste van de voorziening verantwoord.

Langlopende schulden

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Dit betreft uitsluitend waarborgsommen.

Flottende passiva

De flottende passiva zijn in de meerjarenraming constant gehouden.

Meerjarenraming

Overzicht van baten en lasten in meerjarig perspectief	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten en baten gewone bedrijfsvoering				
Programma 1. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	3.448.900	3.473.100	3.473.100	3.473.100
Programma 2. Ontwikkeling	151.800	151.800	151.800	151.800
Algemene Dekkingsmiddelen	10.200	10.200	10.200	10.200
Overhead	301.100	301.100	301.100	301.100
Baten gewone bedrijfsvoering				
Programma 1. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	2.517.700	2.517.700	2.517.700	2.517.700
Programma 2. Ontwikkeling	-	-	-	-
Algemene Dekkingsmiddelen	724.280	724.280	724.280	724.280
Overhead	273.419	273.400	273.400	273.400
Saldo gewone bedrijfsvoering	396.601-	420.820-	420.820-	420.820-
Diverse lasten en baten				
Diverse lasten	-	-	-	-
Diverse baten	-	-	-	-
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-	-
Kredieten				
Lasten kredieten	-	-	-	-
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-	-
Saldo kredieten	-	-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	396.601-	420.820-	420.820-	420.820-
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves				
Toevoeging reserves	1.336.385	490.680	490.680	490.680
Onttrekking reserves	1.732.986	911.500	911.500	911.500
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	396.601	420.820	420.820	420.820
Resultaat	-	-	-	-

Grondslagen voor de meerjarenbegroting

De grondslagen voor de ramingen in de meerjarenbegroting zijn vermeld in hoofdstuk 2 "Uitgangspunten".

Toelichting op belangrijke ontwikkelingen

Structureel evenwicht

Voor een toelichting op het begrip "structureel evenwicht" wordt verwezen naar de toelichting bij het overzicht van baten en lasten (zie het begin van dit hoofdstuk).

Voor 2018 zijn geen incidentele baten en lasten geraamd. Wel wordt opgemerkt dat vanaf 2018 de uitgaven die voorheen in de exploitatie werden verantwoord voor kredieten (projecten) moeten worden geactiveerd.

In het structureel saldo van de begroting zijn de volgende structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves begrepen.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Structurele toevoegingen				
- Algemene reserve				
- Algemene reserve (programma 2)				
- Algemene reserve (baten Eco-hotel)	165	165	165	165
- Algemene reserve (algemene dekkingsmiddelen)	52	52	52	52
- Reserve Afkoopsom Rijk	273	254	232	232
Totaal	490	471	449	449
Structurele onttrekkingen				
- Reserve Quackstrand	6	6	6	6
- Reserve Afkoopsom Rijk	729	743	756	756
- Reserve afschrijving ZOG-projecten	8	8	7	-
- Algemene Reserve (begrotingssaldo)				
Totaal	743	757	769	762

De begroting 2018 sluit per saldo op een voordeel van € 52.000. Voorgesteld wordt om dit toe te voegen aan de Algemene Reserve.

In de meerjarenbegroting wordt jaarlijks per saldo ca. € 0,5 miljoen onttrokken aan de reserve Afkoopsom Rijk. Het Rijk heeft destijds haar deelname in de gemeenschappelijke regeling opgezegd. Ter compensatie voor het uittreden is destijds een afkoopsom overeengekomen. Destijds is door het bestuur besloten om jaarlijks een deel van deze afkoopsom te gebruiken ter dekking van de begroting. Deze dekking is in feite de vervanging van de jaarlijkse bijdrage van het Rijk. Het saldo van de reserve Afkoopsom Rijk is toereikend om deze systematiek door te voeren tot en met 2026. De huidige (meerjaren)begroting 2018-2021 is derhalve in evenwicht. Daarnaast wordt er structureel ca. € 0,2 miljoen gedoteerd aan de Algemene Reserve.

6 Bijlagen

Bijlage "Programma's, producten en taakvelden".

TAAKVELDEN BEGROTING 2018			
Verdeling taakvelden	lasten 2018	baten 2018	saldo 2018
Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden			
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie <i>Gebiedsbeheer</i>	2.925.600	1.600.500	1.325.100-
	2.925.600	1.600.500	1.325.100-
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie <i>Economisch beheer</i>	274.800	917.200	642.400
	274.800	917.200	642.400
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie <i>Regelgeving & Handhaving</i>	151.700	-	151.700-
	151.700	-	151.700-
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie <i>Communicatie</i>	96.800	-	96.800-
	96.800	-	96.800-
Totaal Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	3.448.900	2.517.700	931.200-
Ontwikkeling			
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie <i>Planvorming & gebiedsontwikkeling</i>	135.400	-	135.400-
	135.400	-	135.400-
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie <i>Marketing & productontwikkeling</i>	16.400	-	16.400-
	16.400	-	16.400-
Totaal ontwikkeling	151.800	-	151.800-
Algemene dekkingsmiddelen			
0.5 - Treasury	1.000	-	1.000-
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie <i>Algemene dekkingsmiddelen</i>	9.200	-	9.200-
	10.200	-	10.200-
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie <i>Bijdrage van de provincie ZH</i>	-	-	-
	-	-	-
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	10.200	-	10.200-
Overhead			
0.4 - Overhead <i>Bestuursproducten</i>	137.300	-	137.300-
	137.300	-	137.300-
0.4 - Overhead <i>Juridische ondersteuning en advisering</i>	22.200	-	22.200-
	22.200	-	22.200-
0.4 - Overhead <i>Financiën</i>	141.600	273.419	131.819
	141.600	273.419	131.819
Totaal Overhead	301.100	273.419	27.681-
Saldo gewone bedrijfsvoering	3.912.000	2.791.119	1.120.881-
Kredieten			
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie Totaal programma 1	-	-	-
Totaal programma 2	-	-	-
Totaal Algemene Dekkingsmiddelen	-	-	-
Totaal Overhead	-	-	-
Saldo kredieten	-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	3.912.000	2.791.119	1.120.881-
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			
0.10 - Mutaties reserves Totaal programma 1	845.649	1.732.986	887.337
Totaal programma 2	165.000	-	165.000-
Totaal Algemene Dekkingsmiddelen	52.317	-	52.317-
Totaal Overhead	273.419	-	273.419-
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.336.385	1.732.986	396.601
Resultaat	5.248.385	4.524.105	724.280-
Algemene Dekkingsmiddelen			
0.11 Deelnemersbijdrage		724.280	
Totaaltelling lasten en baten	5.248.385	5.248.385	

Bijlage "Samenvatting bedragen per taakveld"

Verdeling taakvelden	lasten 2018	baten 2018	saldo 2018
0.4 - Overhead	301.100	273.419	27.681-
0.5 - Treasury	1.000	-	1.000-
0.10 - Mutaties reserves	1.336.385	1.732.986	396.601
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.609.900	2.517.700	1.092.200-
0.11 - Resultaat van de rekening baten en lasten	-	724.280	724.280
Totaaltelling lasten en bat	5.248.385	5.248.385	-